

L'estrella de mar

(ALDC, VIII, 1783. L'estrella de mar)

L'estrella o estrella de mar és un 'equinoderm de forma radial, amb el cos aplanat format per un disc amb cinc braços o més'. El nucli de l'enunciat, *estrella*, constitueix un castellanisme, que es manifesta durant els "segles decadents i no s'afermà fins cap a 1800", a través dels "romances" (DECat). El nom genuí és *estela* (s. XIV), procedent del llat. vg. STĒLA, resultat d'una dissimilació de quantitat de STĒLLA (vocal Ē i consonant -LL- llargues); aquell mot es manté en ross. (com en oc.) i, en val., per homonimització amb *estrella*, va donar *estrela*, doc. des de C. Ros (1764). El cast. *estrella* deu la ròtica a una atracció de *astro* (< ASTRUM) o simplement a una repercussió de la líquida (DECat); el cat. *estela* va passar al *m. estel* per la relació amb *astre*, o, com proposa el DECat, per haver-se considerat STĒLA un pl. neutre, com SĪGNA, SĪDERA, ASTRA. Referit a l'equinoderm, motivat per una clara metàfora, el mot ja es troba doc. en llat., i en cat. apareix com a forma simple (*estrella*, *estrela*, *estela*) o completada amb un

determinant; i així tenim *estrella* o *estrella de mar* 44, 64, 118, 127, 135, 147, 157, 166 (*estrella de mar* 56 o *de mar* 63, amb reforç oclusiu; *estrella de mà* [mar] 81, amb emmudiment de la bategant), *estrella de roca* 17; *estrela* o *estrela de mar* 154; *estela de mar* 5; l'alg. *estel·la marina* 85, manlleu a l'it.; *estel*. Cenyit el mot a l'equinoderm, la doc. cat. no és gaire antiga: el mall. Figuera (1840) el recull com a "espècie de péix", Labèrnia (1839) com a *estrella marina* i el val. Escrig (1851) com a *estrèla*.

Si fem una comparació del mapa L'estrella de mar amb el dels noms del 'cos celeste' (PALDC, III, mapa 422), notem *grosso modo* una coincidència de *estela* amb el ross., de *estrela* amb el val. i una àrea major de *estrella* (de mar) enfront de *estrella* (del cel), que, en una bona part, manté el clàssic *estel*.

L'únic mot normatiu referit a l'equinoderm és *estrella de mar*, des del DG_I, 1932.

